

Tisdagen den 26 oktober

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden 27–28 oktober för deltagande i nordiskt ministermöte i Åbo samt den 29 oktober för deltagande i SHIO:s konferens i Jönköping.

Stockholm den 26 oktober 1971

Kjell-Olof Feldt

Till riksdagens kammare

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 1/11–12/12 1971 för deltagande i Förenta nationernas generalförsamlings tjugosjätte ordinarie möte.

Stockholm den 20 oktober 1971

Jan-Erik Wikström

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 3 Ang. tidpunkten för tillsättande av utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Larssons* i Öskevik (c) i kammarens protokoll för den 14 oktober intagna fråga, nr 279, dels fru andre vice talmannen *Nettelbrandts* (fp) i kammarens protokoll för den 15 oktober intagna fråga, nr 304, och anförde:

Herr talman! Fru Nettelbrandt och herr Larsson i Öskevik har frågat mig när jag avser att tillsätta den av riksdagen begärda utredningen angående kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Direktiven till en utredning, som skall behandla frågor om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, håller för närvarande på att utarbetas i finansdepartementet. Jag räknar med att utredningen skall kunna tillsättas inom de närmaste månaderna.

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättande av
utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun*

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättande av
utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun*

Herr LARSSON i Öskevik (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för det positiva svaret på min fråga. Jag förmodar att finansministern delar den oro många känner inför det ökade skattetrycket, just nu främst aktualiserat genom kraftiga kommunalskattehöjningar. Verkningarna för enskilda skattebetalare är ju kända. Främst drabbas låginkomsttagarna. När jag ställde denna fråga tänkte jag emellertid på en, som jag ser det, oundviklig följd av nuvarande trend.

Många viktiga samhällsaktiviteter är beroende av hur långt kommunerna orkar finansiera dem. Hälso- och sjukvårdskostnaderna är ju de kostnader som ökar snabbast inom sektorn social omvårdnad och trygghet.

Kostnadsutvecklingen inom sjukvården innebär helt enkelt att automatiska kostnadsstegringar på redan befintlig verksamhet inte täcks in av vad ett ökat skatteunderlag ger i form av mer kommunalskatt vid oförändrad utdebitering. Återstår alltså skattehöjning om man vill bibehålla nuvarande nivå på sjukvårdssektorn.

Jag hoppas att de direktiv som finansministern kommer att ge den nu bebådade utredningen blir sådana att de innebär ett klarläggande av de ekonomiska förutsättningarna för t. ex. sjukvårdssektorns omfattning i jämförelse med andra samhällsaktiviteter. Det är otillfredsställande ur planeringssynpunkt om sjukvårdssektorns storlek och effektivitet skall bestämmas av om landstingen har möjlighet att höja kommunalskatten eller icke.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet och chefen för finansdepartementet för detta svar på den enkla frågan. Det svaret är mer glädjande än finansministerns svar eljest brukar vara. Nu skyntar det ju äntligen en reell behandling av dessa viktiga frågor om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun och det tycker jag är ytterligt väsentligt.

När jag häromdagen var på Gotland hörde jag att finansministern med tanke på just Gotlands höga kommunalskatt hade uttalat att där kan ju inte en katt leva. Man kan förstå att människor ute i olika kommuner med ett högt kommunalt skattetryck börjar känna det på det sättet och just, som herr Larsson i Öskevik sade, är djupt oroade inför den väntade utvecklingen. Kommunalskatterna har ju över lag kommit upp på en mycket hög nivå. Därvidlag är ingen av oss i denna församling helt utan delaktighet. Det gäller finansministern själv inte minst. De statliga besluten har påverkat kommunerna och i mycket hög grad försatt dessa i ett tvångsläge.

Det är dessutom ingalunda så som finansministern i något sammanhang uttalat att det är ointressant för skattebetalarna om de erlägger skatten som kommunalskatt eller som statsskatt, eftersom de ändå skall ut med pengarna. Det är ingalunda ointressant ur fördelningssynpunkt, eftersom det är kommunalskatten som vänder den tunga ändan nedåt. Dessutom innebär det alltid stora risker för lättsinne, om man får fatta beslut som skall finansieras på annat håll, och det är ju det som skett i detta fall. Inflationen har också i högsta grad påverkat den kommunala

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättande av
utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun*

utgiftsutvecklingen och därmed skatterna. Också det förhållandet att kommunerna har fått en strypt andel av kapitalmarknaden har synnerligen negativt påverkat möjligheterna för deras invånare att upprätthålla en hygglig ekonomi.

Jag vill sedan bara ta upp en del av finansministerns svar som jag tycker är mindre tillfredsställande, nämligen den allra sista meningen, där finansministern säger att han räknar med att utredningen skall kunna tillsättas "inom de närmaste månaderna". Nog måste väl ändå ambitionen kunna sträcka sig litet högre än till detta. Riksdagen har ändå först och främst 1969 fattat ett beslut om att en utredning av detta slag skulle tillsättas. Den blev emellertid aldrig tillsatt, och när vi hade väntat tillräckligt länge tog vi upp frågan igen. Riksdagen har sedan i våras – jag tror det var i april månad – fattat ett förnyat beslut om att en sådan utredning skall tillsättas.

Jag måste säga att det nu är väl sent att meddela att det skall dröja ytterligare flera månader innan direktiven är färdigskrivna. Jag hoppas att finansdepartementet med den stora resurstab som där finns kan skriva dessa direktiv litet snabbare.

Herr finansministern STRÅNG:

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att ta upp någon debatt här i dag. Vi har ju talat om dessa frågor många gånger tidigare. Men jag vill till herr Larsson i Öskevik säga att visst skall vi utarbeta direktiven så pass utförligt och konkret som det över huvud taget är möjligt.

Herr Larsson ägnade en speciell tanke åt sjukvården. Det är alltid så vid fördelningen av de pengar man tar in skattevägen att många områden framstår som ungefär lika angelägna, och den som har specialintressen i en viss riktning tycker kanske att detta område är särskilt angeläget. När det gäller sjukvården är det inget tvivel om att den under 1950- och framför allt under 1960-talet har fått en relativt större andel av skattefinansieringen, t. o. m. en ganska väsentligt högre andel än andra kommunala aktiviteter. Personligen har jag den uppfattningen – utan att inbjuda till någon diskussion – att man icke kan fortsätta med samma framgångstakt inom sjukvårdens område på 1970-talet, om man vill ha en något så när rimlig kommunalskatt.

Jag vill till andre vice talmannen fru Nettelbrandt säga att hon överraskade mig litet grand. Det var ingen överraskning att hon understök det gamla kända faktum att kommunalskatten, som det brukar heta, vänder den tunga ändan nedåt, men hon sade i sitt inlägg något som jag skulle kunna uppfatta som en rekommendation att lindra kommunalskatten via en skärpt statsbeskattning. Fru Nettelbrandt framförde att statsskatten är något annorlunda konstruerad än kommunalskatten, som vänder den tunga ändan nedåt. Jag har många gånger i denna kammare gjort mig till talesman för den uppfattningen att man inte kan utvinna mer genom en ytterligare skärpning av progressiviteten och marginalskattesatserna inom statsskatten. Därför behöver jag en förklaring från fru Nettelbrandt huruvida avsikten var en rekommendation att gå fram den vägen.

Jag har alltid hävdad den uppfattningen att man inte klarar detta på

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättande av
utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun*

något annat sätt, om en omfördelning skall göras – i sista hand är det ändå samma personer som skall betala skatten – än genom en höjning av den indirekta skatten, dvs. den skatt vi betalar på kläder, matvaror och sådant som inte heller lågavlönade kommer undan. Där tror jag verkligheten ligger, men jag kanske kan få en förklaring av fru Nettelbrandt vad hon menade.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Det var nog, vår värderade finansminister, att dra alldeles för stora växlar på det jag sade. Det är alldeles riktigt att det inte är ointressant, om man betalar med den ena eller den andra skatten, men jag nämnde flera olika områden, där det direkt kan påverka den totala skattenivåns höjd, om det sker förändringar. Om kommunerna måste skattefinansiera en rad utgifter som enligt tradition finansieras – och också i all rimlighets namn borde finansieras – genom lån för att bli betalda av framtida generationer, så pressar det upp kommunalskatternas nivå. Till ett sådant förhållande har finansministern dess värre aktivt medverkat.

Detsamma gäller i fråga om inflationen och den ökade momsens. Inom parentes sagt hoppas jag för resten att frågan om det över huvud taget skall vara moms på kommunernas utgifter kommer med i direktivskrivningen och att det kan bli någon lättnad för kommunerna därvidlag.

Inflationen i sig själv har i hög grad medverkat till högre utgifter. Kan vi få bukt med inflationen – och jag hoppas att i varje fall något medel skall anvisas i ett senare svar från finansministern i dag – så bidrar det också till att lätta trycket.

Sist men icke minst vill jag anföra en synpunkt som finansministern själv i andra sammanhang brukar lägga på problemen, fastän han inte applicerat den här, nämligen att om någon får fatta beslut men sedan inte behöver ta konsekvenserna på finansieringssidan, så stimulerar detta ofta till ett lättsinne. Därför kan det vara riktigt att man också får stå för finansieringen i samma forum som man diskuterar utgifternas storlek.

Herr LARSSON i Öskevik (c):

Herr talman! Finansministern gjorde den bedömningen att sjukvårdssektorn hittills tagit alltför mycket av vad kommunalskatterna kan ge. Den bedömningen är kanske riktig – därom vet jag ingenting i dag. Men i vart fall måste samhället se till, oavsett hur finansieringen sker, att vi har en effektiv sjukvårdssektor.

Det är väl också alldeles uppenbart att när en verksamhet skall betalas enbart med kommunalskattemedel, så blir det ett annat kostnadsförhållande än om en aktivitet delvis skall betalas med statsskattemedel. Det är väl ändå på det sättet att den statliga progressiva beskattningen och omsättningskatterna bättre följer upp kostnadsstegringarna än de proportionella kommunalskatterna gör.

Vad jag här alltså ytterligare vill trycka på, herr finansminister, är angelägenheten av att utredningen leder till ett resultat som innebär, oavsett finansieringssättet, att vi får en sjukvård som är så effektiv och ur den enskildes synpunkt så tillfredsställande som vår allmänna samhälls-ekonomi tillåter.

Tisdagen den
26 oktober 1971*Om höjning av
avdragsbeloppet
vid betalning av
mervärdeskatt*

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Bara ett litet ord på vägen till fru Nettelbrandt. När det är fråga om en omfördelning av kostnaderna mellan stat och kommun, så utgår jag ifrån att frågeställarna önskar en lindring i kommunernas utgiftsstater. Den måste då från något håll betalas. Nu fick vi den kompletterande uppgiften av fru Nettelbrandt att det inte var hennes avsikt att man skulle klara detta via en höjd statsskatt.

Jag lyssnade mycket uppmärksamt efter vad hon då skulle anvisa för väg. Hon uttryckte olust över att kommunerna måste betala moms på sina utgifter. Det är ju inte heller någon framkomlig väg för att finansiera ökade bidrag till kommunerna. Det går ju stick i stäv mot vad man skulle efterlysa. Därför fick jag inte något svar, och skall jag vara ärlig har jag inte förväntat något svar från vår värderade vice talman på denna punkt. Debatten borde helst, föreställer jag mig att fru Nettelbrandt menar, stanna vid att man skulle ge uttryck åt att man gärna vill att kommunerna skall få mera pengar från staten, men sedan skall det vara slut på diskussionen. Man vill inte gärna tala om var de pengarna skall tas. Det överlåter man med varm hand åt finansministern. Det är jag van vid och är därför inte överraskad.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om höjning av avdragsbeloppet vid betalning av mervärdeskatt

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Levins* (fp) i kammarens protokoll för den 14 oktober intagna fråga, nr 287, och anförde:

Herr talman! Herr Levin har frågat mig, om jag överväger att i nu rådande, exceptionellt dåliga konjunktur försöka underlätta omedelbara investeringar och därmed för företagarna att sysselsätta arbetskraften genom att föreslå riksdagen temporärt medgiva en höjning av det vid momsint betalning avdragsgilla beloppet.

Till svar får jag meddela att något sådant förslag inte övervägs.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Det var verkligen ett ovanligt uttömmande svar! Att dagens arbetslöshet emellertid är mycket allvarlig erkänner även regeringen, och i en för alla svår situation tycker jag att det är angeläget att man försöker bidra med konstruktiva lösningar. Det är mycket viktigare, synes det mig, än att kritisera.

I min fråga efterlyste jag finansministerns eventuella intresse för att ge företagarna en rabatt på momsen. En sådan rabatt, eventuellt i förening med en viss momskredit, skulle enligt min uppfattning kunna ge stora fördelar och få snabb effekt i nuvarande läge. Förmånen skulle naturligtvis endast medges för anskaffning i rörelsen, och därmed skulle den bli ett värdefullt komplement till det investeringsavdrag som endast kan utnyttjas av en begränsad krets av vinstredovisande företag, som regel mycket stora företag.

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Om höjning av
avdragsbeloppet
vid betalning av
mervärdeskatt*

En momskredit i investeringsammanhang skulle öppna lånevägar även för de mindre företag som av olika skäl inte kan utnyttja herr Strängs löfte om en utökad kreditvolym åt näringslivet. Det är att observera att när herr Sträng i detta sammanhang talar om näringslivet, så är det återigen de stora företagen som åsyftas.

Den köpkraft som på ett snabbt sätt kunde lösgras genom en momsrabatt skulle verksamt, åtminstone enligt min uppfattning, bidra till omedelbara investeringar, ägnade att minska industrins lager och därmed också öka dess benägenhet att sätta fart på produktionshjulen, i all synnerhet om finansministern vore beredd att samtidigt ställa i utsikt åtminstone någonting som kunde antyda en förbättrad lönsamhet inom företagen.

Jag tackar hövligast finansministern för det, mildt talat, kortfattade svaret. Det var så kort att det påminde om ett gammaldags ryskt "njet".

Samtidigt konstaterar jag på basis av andra uttalanden från statsråds-kretsen att man inom regeringen tycks glömma den betydelse som de mindre företagen haft för den svenska välståndsutvecklingen och förmodligen även kommer att ha i framtiden, förutsatt att inte de allra mest destruktiva ledarskribenterna i Aftonbladet får sin vilja fram. Jag beklagar alltså, herr talman, att finansministern saknar intresse för det i min fråga inbyggda förslaget.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tror att frågeställaren drog något för hastiga slutsatser i det sista avsnittet av sitt inlägg. Intresset för företagsamheten – stor, medelstor eller liten – har alltid funnits och finns fortfarande, men att därifrån ge sig in på några speciella dispenser i fråga om mervärdeskatten, det har vi icke ansett vara riktigt. Det är ingen väg att klara något problem på. Det kan vara ett problem med småföretagens möjligheter att få krediter, att få lån. Det kan finnas andra infallsvinklar i denna fråga, och jag utgår ifrån att dessa synpunkter blir ventilerade, när vi om någon vecka skall diskutera dessa frågor.

Det är klart att man kan säga ett nej med litterära utsvävningar och många ord, men man kan också säga ett nej som det skall sägas, och jag trodde det var av en viss fördel att göra det i en sådan här frågestund.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Principen att så att säga på förhand fördöma en sak innan man ens har prövat eller undersökt den kan vara bra som en mur mot logiska argument, men den hjälper knappast de arbetslösa i dag.

Klart är under alla förhållanden att företagarna här i landet behöver hjälp med både likviditet och räntabilitet, och det förvånar mig att regeringen inte tycks vara villig att på något sätt beakta just den sidan av saken. En avveckling av löneskatten, helt eller delvis, skulle utan tvekan leda till en välbehövlig förbättring av räntabilitetsläget. Den enskilde företagaren här i landet, herr Sträng, har inte råd att ställa lägre krav på sig själv än vad vi här i riksdagen gör på de statliga industrierna. Skillnaden är bara den att om det går galet för den enskilde, så går han under med personal och allt, medan Statsföretag kommer hit och rekviderar nya pengar.

Nu har herr Sträng lovat storföretagen bättre lånemöjligheter och skattelättnader genom investeringsavdraget, och det är bra. Men vad gör man, herr Sträng, för de många småföretagen, som inte kan låna pengar eftersom de ofta inte har bankmässiga säkerheter och som inte har någon vinst att reducera med investeringsavdraget? Tanken att även deras investeringsvilja, liksom deras möjligheter att i väntan på bättre tider behålla sin personal, kan ha betydelse i dagens situation tycks finansministern dess värre ägna föga uppmärksamhet.

Jag upprepar att en rabatt på momsens i detta läge för de många små och medelstora familjeföretagen hade blivit ett alternativ till det 20-procentiga investeringsavdraget, som genom sin blotta konstruktion är predestinerat att ge fördelar bara åt dem som redan har det bra.

Jag beklagar än en gång, herr talman, att regeringens stöd åt näringslivet har fått en så ensidig inriktning på de mycket stora företagen.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag vet inte om jag har fattat meningen med frågeinstitutet alldeles fel; skulle jag följa frågeställaren i hans utflykter på statsföretagens område och på den rent allmänna ekonomiska debattens område är jag rädd för att den här frågan inte håller sig inom den ram som man avsett för frågeinstitutet.

Jag vill emellertid säga att om varje förslag som väcks måste prövas innan man kan ha en uppfattning om det – vilket frågeställaren tycks inbilla sig – skulle det i praktiken leda till alldeles orimliga verkningar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om inflationsskydd i skattesystemet genom indexreglering

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru andre vice talmannen *Nettelbrandts* (fp) i kammarens protokoll för den 15 oktober intagna fråga, nr 303, och anförde:

Herr talman! Fru andre vice talmannen *Nettelbrandt* har frågat mig om jag avser att i nuvarande läge ompröva min inställning till inflationsskydd i skattesystemet genom indexreglering.

Någon omprövning av min tidigare deklarerade inställning i fråga om indexreglering av skattesystemet är inte aktuell.

Fru andre vice talmannen *NETTELBRANDT* (fp):

Herr talman! Pliktskyldigast tackar jag herr finansministern för svaret på min enkla fråga, men jag är djupt bedrövad över att inte kunna fortsätta att visa den relativa glädje som jag ändå visade vid den förra diskussionen. Detta svar är lika kortfattat som negativt.

Tar inte finansministern något intryck av vad andra människor i detta land säger – experter, politiker, fackliga representanter – då dessa frågor diskuteras? Eftersom jag tillhör ett parti där närdemokratin står i centrum har jag fått vänja mig vid att ta hänsyn till andra människor. Jag tror att det skulle vara väldigt nyttigt om finansministern gjorde det i just denna fråga.

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Om inflationsskydd
i skattesystemet
genom indexreg-
lering*

Alla experter på högsta ekonomiska nivå har uttalat sig mycket starkt för ett inflationsskydd i skattesystemet. Jag behöver inte citera ekonomi-professorer från oppositionssidan. Jag kan ta någon av det flertal som har uttalat sig på den socialdemokratiska sidan. Assar Lindbeck har sagt att bakgrunden till den allvarliga situation som vi har i dag är en långsiktig marknadstrend och därtill en rekordartad inflation och en internationellt sett anmärkningsvärd skatteprogressivitet, som accentueras genom den senaste skattereformen. Vi lever i dag i baksmällan efter denna inflationsprocess. Och när det blir baksmällor bör man väl ta fram någon form av åtgärder mot dem. Jag hoppas att finansministern ändock till slut vill vara överens med mig om att det är nödvändigt.

Det är både glädjande och väldigt naturligt att nu t. ex. en organisation som TCO har krävt det inflationsskydd i skattesystemet genom en indexreglering som vi har begärt länge. Det är en naturlig löntagarreaktion emot ett system som genom inflationen ständigt smyghöjer skatterna, negativt påverkar lusten till extra arbetsinsatser och dessutom försvårar arbetet för en bättre standard för organisationsmedlemmarna när de förhandlar, eftersom det alltid blir mycket litet om ens någonting kvar av det som man lyckas förhandla sig fram till. Det nuvarande skattesystemet är ett direkt hinder vid löneförhandlingarna, och det bekräftas av den här TCO-utredningen. Skattesystemet förstärker ju inflationseffekterna, och det är därför det är så olyckligt. Det vrider ständigt pris-, löne- och skatteskraven uppåt, och då uteblir de reala inkomstökningarna.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Ja, det var väl litet för djärvt slutsummerat av fru Nettelbrandt när hon säger att alla politiker och alla experter och alla andra är överens med henne. I min egenskap av politiker tvingas jag ju att ta hänsyn till vad politikerna tycker och tänker, och hitintills har jag fått majoritet bakom mig i den krets av politiker som finns i det här huset när jag har hävdat den här uppfattningen.

Sedan är det klart att man har all respekt för experterna. Jag har just hela förmiddagen i dag suttit med en rad av dem och diskuterat ekonomi, och de har bl. a. avgivit de intressanta bekännelserna att de – till skillnad från finansministern – sitter i den situationen att de bara har att registrera det hela i efterhand och dessutom aldrig behöver ta några politiska konsekvenser av sina råd. Det gör följaktligen att det kanske blir litet olika värderingar i bakgrunden när den aktive politikern och den i det här avseendet könlöse experten uttalar sig; jag tror att vem som helst kan ge mig rätt uti detta.

Jag får väl försöka trösta mig, fru Nettelbrandt, med att hitintills ingen ansvarig regering och ingen ansvarig finansminister har gett sig på det här med indexreglering av skatterna. Det torde inte vara bara här hemma i gamla Sverige som de här lysande ideérna till att lösa alla problem rinner upp; det är väl helt enkelt på det sättet att när man i ansvarig ställning har prövat förslaget, så har man ansett att man icke skall ge sig på det.

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Om inflationsskydd
i skattesystemet
genom indexreg-
lering*

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Om jag verkligen har sagt "alla politiker" -- det framgår väl av protokollet sedan -- ber jag om ursäkt, för det är självfallet en överdrift. Det jag i varje fall avsåg att säga var att politiker och människor på allt flera områden -- experter, fackligt verksamma osv. -- sluter upp kring det här kravet. Det finns en ständigt växande opinion, och den tycker jag inte att man kan bara blunda inför.

Sedan upprepade, såvitt jag förstår, finansministern ett misstag som gjordes i den diskussion som fördes i den här frågan vid ett tidigare tillfälle; jag tror det var i våras. Då nämnde finansministern i en debatt, som jag hörde, att inget annat land har vågat gå in för detta med indexreglering. Men det berodde väl ändå på ett misstag i informationerna till finansdepartementet. I Nederländerna har man fattat ett beslut om indexreglering, och jag tror att ikraftträdandet av de reglerna sker den 1 januari 1972. Det är mycket nära förestående, och där har de ju bestämmelser skrivna. Jag tror att vårt broderland Danmark, som vi väl har anledning att diskutera inte minst efter den kyss som danskarna har givit oss på den senaste tiden, också har gjort förberedelser till ett sådant indexregleringssystem, dock utan att ha kommit så långt.

Sedan säger finansministern att de experter och andra som här diskuterar inte har att ta de politiska konsekvenserna. Det är riktigt, herr finansminister, att det blir politiska konsekvenser av ett sådant beslut. Vi sitter här i riksdagen och fattar beslut om uttagningsprocent och om skattenivåns höjd, men varje år visar det sig att finansministern med inflationens hjälp tar in ungefär 800 miljoner mer av skattebetalarna än vad riksdagen har beslutat. Det tycker inte jag är i överensstämmelse ens med grundlagens ord om svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta. Dessutom måste det nog vara något fel i systemet när finansministern, som är den överste vårdaren av penningvärdet här i Sverige, skall vara den i landet som förtjänar mest på att penningvärdet icke upprätthålles.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det sista förstod jag inte. Men skulle vi gå fru Nettelbrandt till mötes och göra en indexreglering på skatten, skulle finansministern tjäna fyra fem gånger mer än en vanlig löntagare -- så långt är det rätt. Men vi har ju inte infört det där inflationsskyddet på skatterna ännu.

Å andra sidan kanske jag skulle säga -- och därvidlag tycker jag nog att fru Nettelbrandt avslöjade sig -- att dessa 800 miljoner, som det skulle kosta varje år, har vi nu möjligheter att helt valfritt använda där vi tycker att det bäst behövs. Om man binder sig för denna automatiska skattereglering, har man därmed tagit bort den valfrihet som jag tycker är av utomordentligt värde. Det kan ju finnas vissa socialt motiverade engagemang som väger tyngre än att folk med relativt hög -- och hög -- löneinkomst skall ha en automatisk skattesänkning.

Jag har sagt tidigare -- och jag är beredd att upprepa det även nu -- att naturligtvis kan man inte i det långa loppet avstå från att med jämna mellanrum justera skatteskalorna. Under min tid som finansminister har

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. återbetalning-
en av överskjutande
skatt*

jag burit fram sådana förslag till riksdagen, och jag har i allmänhet fått dem godtagna. Det kommer att ske även i fortsättningen, men då är det också ett uttryck för en valfrihet, som man fränsäger sig i detta automatiska indexsystem.

Det där med Nederländerna har faktiskt undgått mig. Och Danmark skall vi väl tala tyst om, eftersom vi inte vet någonting om det systemet ännu. Däremot vet jag att andra nationer har givit sig på indexregleringar av räntan men efter en del sorgliga erfarenheter slutat upp med det. Det är alltså mycket möjligt, om fru Nettelbrandt har rätt, att även holländarna gör en erfarenhet som inte håller för framtiden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. återbetalningen av överskjutande skatt

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Brundins* (m) i kammarens protokoll för den 15 oktober intagna fråga, nr 309, och anförde:

Herr talman! Herr Brundin har frågat om jag med hänsyn till rådande konjunkturläge vill medverka till att återbetalningen av överskjutande skatt tidigarelägges.

Återbetalning av överskjutande skatt sker genom återbetalningskort som är en del av debetsedeln på slutlig skatt. Debetsedeln sänds ut så fort detta är möjligt med hänsyn till de tekniska, administrativa och personella förutsättningarna. Det saknas därför utrymme för att tidigarelägga betalningen av ö-skatt.

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, som ju egentligen bara är en beskrivning av ett tillvägagångssätt som inte utgjorde någon nyhet.

Finansministern själv betonade i TV härförleden att utbetalningen av överskjutande skatt skulle komma att vara betydelsefull som en konsumtionsstimulans, och jag tror att finansministern nämnde att beloppet rörde sig om totalt ca 3 miljarder kronor. Men det är ju också alldeles självklart att det är betydelsefullt att de här pengarna kommer ut så fort som det över huvud taget är möjligt. Finansministern säger nu bara att så här går det till och så har det gått till år efter år efter år, och ingenting är finansministern beredd att göra för att snabba på förfaringsättet. Det borde dock enligt min mening vara möjligt att göra det.

Jag vill erinra finansministern om att det gång efter annan händer att vi ute i näringslivet får krav på oss att lämna uppgifter och göra utredningar till statliga myndigheter, som man skall klara av vid sidan om ordinarie arbetsuppgifter, och som regel är det också mycket brådskande. Det hade därför varit rimligt att finansministern nu velat medverka till att utbetalningen av överskjutande skatt snabbas på och att man därigenom också kunnat få hjulen att gå litet hastigare i vårt samhällsmaskineri.

Herr finansministern STRÄNG:

Nr 113

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. rekryteringen
till universitetens
filosofiska
fakulteter*

Herr talman! Jag trodde att herr Brundin skulle tro på ungefär vad jag sade. Men när herr Brundin envisas med att säga att här borde finansministern kunna visa större aktivitet, och då skulle det bli som han önskar, så tvingas jag att i protokollet läsa in ett stycke som lyder så här:

”Underlag för beräkning av slutlig skatt m. m. skall lämnas till länsstyrelsen senast den 1 oktober. Datamässigt tas sedan fram uppgifter på alla skattskyldiga som skall få tillbaka ö-skatt. Dessa uppgifter skall senast den 15 oktober sändas till taxeringsintendenten och kronofogdemyndigheten, som har att avgöra om ö-skatten skall ’frysas inne’ för betalning av tillkommande skatt eller utmätas för skatteskuld m. m. Även andra åtgärder görs av kronofogdemyndigheten, t. ex. avkortning av skatt i vissa fall. Senast den 5 november skall detta uppgiftsmaterial med föreslagna åtgärder vara tillbaka till länsstyrelsen, som bearbetar sitt material med hänsyn till vad taxeringsintendenten eller kronofogdemyndigheten meddelat. Därefter debiteras skatten datamässigt på debiteringslängd och samtidigt framställs debetsedlarna.

Senast den 20 november skall debiteringslängden lämnas till den lokala skattemyndigheten för granskning och underskrift. Så snart längden har underskrivits börjar man sända ut debetsedlarna. Utsändandet uppdelas på flera tillfällen för att postverkets arbetsbelastning skall utjämnas.”

Efter den här rätt långa och utförliga kalenderredovisningen tror jag att herr Brundin delar min uppfattning om jag säger, att det helt enkelt av administrativa och tekniska skäl inte går att skynda på den här utbetalningen mera.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. rekryteringen till universitetens filosofiska fakulteter

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Richardsons* (fp) i kammarens protokoll för den 14 oktober intagna fråga, nr 281, och anförde:

Herr talman! Herr Richardson har frågat mig om jag är beredd att låta undersöka huruvida den minskade inskrivningen vid universitetens filosofiska fakulteter lett till en förändring av rekryteringen vad avser studenternas sociala bakgrund.

Frågor om den sociala rekryteringen till högre studier har uppmärksamats senast i U 68:s arbete. En av de s. k. basundersökningar som U 68 låtit genomföra som underlag för sina överväganden rör faktorer bakom de studerandes utbildningsval. Enligt vad jag erfarit kommer resultatet av denna undersökning att offentliggöras inom kort.

Det är självfallet av intresse att få en så aktuell belysning som möjligt av tendenser i fråga om studerandekullarnas sociala sammansättning och av tänkbara orsaker bakom förändringar i individernas utbildningsmål. Inom utbildningsdepartementet övervägs därför för närvarande möjligheterna att göra en kompletterande undersökning, som kan belysa den

Tisdagen den
26 oktober 1971

Ang. försöksverksamheten med samverkan mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor

minskade tillströmningen denna termin från nämnda synpunkter.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för svaret – ett svar som jag tycker är helt tillfredsställande. Jag skulle kunna nöja mig med detta tack, men jag vill ändå med ett par ord belysa bakgrunden till min fråga.

Det är egentligen kombinationen av två aktuella företeelser eller tendenser som lett till att jag ställt den här frågan. Den ena gäller den ökande arbetslösheten bland ungdomar med lång utbildning och den andra den rätt kraftiga minskningen av antalet nyinskrivna studenter vid universitetens filosofiska fakulteter. Det förra problemet är självfallet högst allvarligt och därtill för många direkt akut. Det måste följas med största uppmärksamhet, så att effektiva och konstruktiva insatser kan sättas in snabbt.

Den andra företeelsen, den minskade tillströmningen till universiteten, inger väl inga direkta farhågor; den betraktas ju gärna som en naturlig regulator i komplexet tillgång och utbud på akademisk arbetskraft. Den kanske t. o. m. kan uppfattas som ett bidrag till lösningen av det förra problemet.

Ser man frågan i ett vidare perspektiv ter sig dock en sådan här snabb förändring inte alldeles problemfri. Det finns nämligen stora risker för att den utveckling mot en bredare rekrytering till högre studier, vilken vi från alla partiers sida ju har försökt främja, stoppas upp. Om man vill garantera och främja en någorlunda bred rekrytering till högre studier, är det nödvändigt att man fortlöpande följer utvecklingen i detta avseende. Det torde inte finnas någonting som så effektivt skrämmar bort de studenter som kommer från ekonomiskt svaga hem som just rädslan för att skaffa sig stora studieskulder och sedan inte få något arbete som på ett rimligt sätt svarar mot studierna.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka för det positiva svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Ang. försöksverksamheten med samverkan mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Fiskesjö*s (c) i kammarens protokoll för den 14 oktober intagna fråga, nr 294, och anförde:

Herr talman! Herr Fiskesjö har frågat mig vilka åtgärder regeringen har planerat för att säkerställa att försöksverksamheten med nya former för samverkan mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor skall kunna fullföljas.

Försöksverksamhet med nya samarbetsformer inom universitetsområdet har pågått sedan 1969. SACO har för en tid sedan beslutat att organisationens medlemmar tills vidare inte skall delta i verksamheten. Till följd härav är försöken enligt beslut av vederbörande konsistorium

tills vidare nedlagda vid vissa utbildningsnämnder och ett begränsat antal institutioner. I övriga fall fortgår försöksverksamheten.

Självfallet är det angeläget såväl att försöksverksamheten skall kunna fullföljas som att samtliga berörda grupper härvid deltar i de olika universitetsorganens arbete. Regeringen överväger för närvarande olika möjligheter att komma till rätta med den situation som uppstått. Det är min förhoppning att det skall visa sig möjligt att finna en lösning som skapar förutsättningar för ett fullföljande av försöksverksamheten i alla delar.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för svaret på min fråga och är glad över att man kan spåra en positiv tendens i svaret. Tydligen har regeringen nu några åtgärder på gång; statsrådet ville dock inte avslöja vilka. Det innebär att man i regeringen nu har kommit ur den villrådighet som man tydligen länge har varit fast i när det gäller denna fråga.

För historieskrivningens skull vore det emellertid intressant att få veta hur det kan komma sig att frågan har börjat lossna så sent som fallet är. Den ersättningsfråga som det här gäller har ju varit aktuell praktiskt taget lika länge som försöksverksamheten har pågått. Den blev verkligt akut i somras genom SACO:s skrivelse till universitetskanslersämbetet den 21 juni i år. UKÄ tog upp frågan genom skrivelse till regeringen den 14 juli. I sistnämnda skrivelse förordade kanslersämbetet att ersättningsfrågan skulle lösas genom förhandlingar med de berörda organisationerna, vilket verkar att vara den enda framkomliga vägen. Vidare hemställde kanslersämbetet att regeringen skulle se till att förhandlingarna kom till stånd snarast möjligt.

Det har nu förflutit över tre månader sedan kanslersämbetet gjorde sin hemställan, och försöksverksamheten ligger nere vid ett stort antal utbildningsnämnder och institutionsstyrelser. Universiteten har haft betydande bekymmer med att få verksamheten att flyta.

Alla inblandade har av naturliga skäl varit irriterade över att regeringen inte tagit något initiativ till en lösning av den uppkomna konflikten. En del har därav dragit slutsatsen att regeringen lika gärna såg att den försöksverksamhet som en gång drogs i gång med pukor och trumpeter rann ut i sanden och därmed förutsättningarna för en definitiv reform. Nu förstår jag att det inte är regeringens avsikt. Jag vill bara avslutningsvis, herr talman, uttrycka förhoppningen att de åtgärder som regeringen nu äntligen har i sikte vidtas omgående och att de genomförs på ett sådant sätt att man kan få till stånd en snabb lösning som alla parter kan acceptera.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 113

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Ang. försöksverk-
samheten med
samverkan mellan
studerande, lärare
och övrig personal
vid universitet och
högskolor*

Tisdagen den
26 oktober 1971

*Om förbättrad
redovisning och
organisation vid
de statliga skolor-
na för vuxenunder-
visning*

§ 9 Om förbättrad redovisning och organisation vid de statliga skolorna för vuxenundervisning

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara herr *Källstads* (fp) i kammarens protokoll för den 14 oktober intagna fråga, nr 296, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Källstad har frågat chefen för utbildningsdepartementet, om han avser att vidta åtgärder för att förbättra redovisning och organisation vid de statliga skolorna för vuxenundervisning. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Inom skolöverstyrelsen pågår ett utredningsarbete rörande bl. a. de av herr Källstad berörda frågorna. Enligt min mening bör resultaten av detta arbete, vilket beräknas vara avslutat under våren 1972, avvaktas innan ställning tas till frågan om ändringar i skolornas organisation.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Moberg för svaret på min enkla fråga. Det är riktigt, som han säger, att det pågår ett utredningsarbete inom skolöverstyrelsen. Det var ju där det egentligen startade. Skolöverstyrelsens arbetsgrupp, den s. k. SSV-gruppen, som tillsattes i februari 1970, skulle göra en kartläggning av de statliga vuxenskolornas organisation och arbetssätt och framlägga förslag till åtgärder som arbetsgruppen fann motiverade. Man hittade en hel del brister. När det gäller vuxenskolan i Norrköping sågs det t. ex. att deltagarantalet i ämneskurs inte stämmer med elevförteckning, att lärarnas kontakt med skolledning- en var bristfällig, att relationerna till Hermods var reducerade till ett minimum, att samarbetet mellan rektor och skolstyrelsens kansli inte fungerade tillfredsställande, att kontakterna med länskolnämnden torde vara obetydliga och att vid framställningar till skolöverstyrelsen den s. k. tjänstevägen oftast förbigåtts, varigenom ärenden onödigt fördröjts.

Om besöket vid Härnösands skola säger man att arbetsgruppen inte kunnat frigöra sig från intrycket att skolan i alltför stor utsträckning fungerar som en tentamens- och examensskola, och man ställer sig också frågande till vissa utbetalda arvoden.

Kom så riksrevisionsverkets undersökning, som ju givit eko på olika sätt. Man påtalade från det hållet en rad brister i den undersökta verksamheten. Man fann att verksamheten vid vuxenskolorna på flera punkter avviker från de preciserade målen, att resurserna inte synes utnyttjas helt effektivt och att fördelningen av ledningsfunktioner, ansvar och befogenheter är oklar. Vidare säger man att den utförda revisionen "pekar på ett behov av översyn av de statliga vuxenskolornas verksamhet och organisationsform". Man påtalar t. ex. att verksamhetsplanering och kontinuerlig uppföljning förefaller att inte ha beaktats i tillräcklig omfattning vid skolorna och att bristerna vid planerings- och uppföljningsarbeten tycks ha medfört att en tillfredsställande resursavvägning inte har uppnåtts. Man säger vidare att genom att petitaunderlaget har baserats på antalet intagna elever och inte på det faktiska antalet deltagande har anslagstilldelningen blivit för hög i förhållande till de reella behoven. Detta har för övrigt inte kunnat observeras av de

anslagsbeviljande instanserna, eftersom den ekonomiska redovisningen inte har följt gällande bestämmelser och bl. a. inte utvisat uppkommande anslagsöverskott.

Till sist vill jag också nämna att man vid den särskilda brevundervisningen hade tänkt sig att det skulle bli 2 000 nya elever, men det blev 4 173, alltså en betydande avvikelse från ursprungliga planer. Jag slutar med att fråga: Hur har statsrådet Moberg tänkt sig att de här väldiga anklagelserna från riksrevisionsverket skall klaras upp?

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Det hör till god ton i detta land att man låter den som anklagelsen gäller yttra sig. RRV:s utredning har på sedvanligt sätt varit föremål för remissbehandling, och skolöverstyrelsen har att pröva den. Jag tycker det är honnett att inte gå in i en realdiskussion förrän alla parter syn på frågan har lagts fram.

Herr **KÄLLSTAD** (fp):

Herr talman! Jag delar statsrådet Mobergs uppfattning på denna punkt. Remissvaren har kommit in och är tillgängliga, och remissbehandlingen pågår. Jag har skaffat in handlingarna, och jag kan nämna att deras tjocklek är 7 centimeter.

Jag vill här bara nämna att länsstyrelsen i Västernorrlands län sagt att anslagskontrollen skall skärpas och att denna över lag skall bli föremål för särskild uppmärksamhet.

Det finns emellertid skiftande uppfattningar bland rektorerna, länskolnämnderna och andra instanser enligt de papper som kommit mig till handa. I många fall tycks de anmärkningar som förts fram bero på missförstånd, och jag medger att det kanske inte alltid är så lätt att bevisa riktigheten i dem. Frågan är allvarlig, men kanske har den uppförstorats i alltför hög grad. När alla remissinstanser inkommit med sina yttranden och skolöverstyrelsen tagit ställning i frågan, förmodar jag att statsrådet kommer att offentliggöra vilka åtgärder som skall vidtagas för att förbättra organisationen och redovisningen vid de vuxensolor som vi alla har stort intresse för.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner

- nr 129 till skatteutskottet,
- nr 130 till näringsutskottet,
- nr 133 till jordbruksutskottet,
- nr 134 till finansutskottet och
- nr 136 till socialförsäkringsutskottet.

§ 11 Föredrogs, men bordlades åter finansutskottets betänkanden nr 35 och 36, skatteutskottets betänkanden nr 43–57, trafikutskottets betänkanden nr 14–20 samt jordbruksutskottets betänkanden nr 47–51.

§ 12 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 182–185.

§ 13 Herr talmannen meddelade att jordbruksutskottets betänkande nr 51 skulle uppföras närmast före skatteutskottets betänkande nr 50 på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 14 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 128 angående de svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA).

§ 15 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1496 av herrar *Antby* och *Rimås*

Nr 1497 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1498 av fru *Hambraeus*

Nr 1499 av herr *Mattsson* i Skee *m. fl.*

Nr 1500 av herr *Winberg m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 118 med förslag till lag om ändring i byggnadslagen (1947:385), m. m.

Nr 1501 av herr *Turesson*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 120 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

Nr 1502 av herr *Lindkvist* och fru *Lewén-Eliasson*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 122 med förslag till lag om ändring i lagen (1917:189) om expropriation, m. m.

Nr 1503 av herr *Enlund m. fl.*

Nr 1504 av herr *Håkansson m. fl.*

Nr 1505 av herr *Josefson* i Arrie *m. fl.*

Nr 1506 av herr *Lothigius m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 123 med förslag till väglag m. m.

§ 16 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 323 Herr *Komstedt* (m) till herr justitieministern angående säkerheten mot demonstrationer vid filmföreläsning:

Vilka åtgärder är herr justitieministern redo vidtaga för att trygga allmänhetens säkerhet mot allmänfarliga demonstrationer vid filmföreläsning?

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.54.

In fidem

LARS MÜNTZING

/Solveig Gemert